

ÖĞRETMENLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DUYGUSAL EM EK DAVRANIŞLARINI YORDAMA DÜZEYİ

THE PREDICTIVE ROLE OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE ON EMOTIONAL LABOR BEHAVIORS

Mustafa ERDEM

Prof. Dr., Eğitim Bilimleri/ Eğitim Yönetimi, Ahi
Evrans Üniversitesi, Kırşehir/Türkiye.
Prof. Dr., Educational Sciences / Educational
Management, Ahi Evran University, Kırşehir/
Türkiye.

mustafa.erdem@ahievran.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-8595-0504

Devrim Murat GÜZELKÜÇÜK

Dr., Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi/ Türkçe
Eğitimi, Kırşehir Ölçme Değerlendirme Merkezi,
Kırşehir/Türkiye.

Dr., Turkish and Social Studies Education
/ Turkish Education, Kırşehir Ölçme
Değerlendirme Merkezi, Kırşehir/ Türkiye.

devrimmuratguzelkucuk@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9583-9102

Hasan ALTUNTAŞ

Doktorant, Eğitim Bilimleri/ Eğitim Yönetimi,
Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir/Türkiye.
Doctorant, Educational Sciences / Educational
Management, Ahi Evran University, Kırşehir/
Türkiye.

altuntas.hasan@ogr.ahievran.edu.tr

ORCID ID: 0009-0004-5376-0449

Recep TEKİNARSLAN

Doktorant, Eğitim Bilimleri/ Eğitim Yönetimi,
Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir/Türkiye.
Doctorant, Educational Sciences / Educational
Management, Ahi Evran University, Kırşehir/
Türkiye.

tekinarslanrecep@hotmail.com

ORCID ID: 0009-0000-0423-7935

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbadd.1634541

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 06.02.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 21.04.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 20.06.2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Erdem, M., Altuntaş, H., Güzelküçük, D. M., &
Tekinarslan, R. (2025). Öğretmenlerin Psikolojik Sağlamlığının Duygusal Emek Davranışlarını
Yordama Düzeyi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 7(18), 388-413.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbadd>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin duygusal emek düzeyleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. İlişkisel tarama modeli kullanılan araştırmada, Kırşehir ilindeki ortaokul ve lise düzeyinde görev yapan 2.176 öğretmenden rastgele seçilen 302 öğretmen örneklem olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin duygusal emek düzeylerini ölçmek için Duygusal Emek Ölçeği, psikolojik dayanıklılıklarını değerlendirmek için ise Kısa Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği uygulanmıştır. Bulgular, öğretmenlerin en sık doğal duygularını sergilediklerini, bunu yüzeysel ve derin rol yapmanın takip ettiğini göstermektedir. Erkek öğretmenler, kadınlara kıyasla daha fazla yüzeysel rol yapma sergilemiş ve daha yüksek psikolojik dayanıklılık göstermiştir. 6-10 yıl deneyime sahip öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı daha düşük bulunmuştur. Lisans mezunları, lisansüstü mezunlara kıyasla daha fazla doğal duygu sergilemiştir. Sözel branşlardaki öğretmenler, diğer branşlara kıyasla daha fazla derin rol yapma ve doğal duygu sergilemiş ve daha yüksek psikolojik dayanıklılık göstermiştir. Psikolojik dayanıklılık ile duygusal emeğin alt boyutları arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılık, yüzeysel rol yapmanın %43'ünü, derin rol yapmanın %22'sini ve doğal duyguların %28'ini yordamaktadır. Araştırma sonuçları doğrultusunda, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarını artırmaya yönelik eğitim programları ve rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, duygusal emek stratejilerinin çeşitlendirilmesiyle öğretmenlerin mesleki refahlarının artırılması hedeflenebilir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Sağlamlık, Duygusal Emek, Öğretmen

Abstract: The aim of this study is to examine the relationship between teachers' emotional labor levels and their psychological resilience. A relational survey model was employed, and the sample consisted of 302 teachers selected randomly from a population of 2,176 secondary and high school teachers working in Kırşehir, Turkey. The Emotional Labor Scale was used to assess emotional labor, while the Brief Resilience Scale measured psychological resilience. The findings revealed that teachers most frequently expressed their genuine emotions, followed by surface acting and deep acting behaviors. Male teachers reported higher levels of surface acting and psychological resilience compared to their female counterparts. Teachers with 6 to 10 years of experience demonstrated lower psychological resilience than other experience groups. Undergraduate teachers exhibited more genuine emotions than those with postgraduate education. Teachers in verbal subject areas reported higher levels of deep acting, more frequent expression of genuine emotions, and greater psychological resilience than their peers in other branches. Significant, positive, and moderate correlations were found between psychological resilience and all dimensions of emotional labor. Psychological resilience was found to predict 43% of surface acting, 22% of deep acting, and 28% of genuine emotions. Based on the findings, it is recommended that training programs and counseling services be developed to enhance teachers' psychological resilience. In addition, increasing awareness and professional development on emotional labor strategies may contribute to teachers' well-being and professional fulfillment.

Key Words: Psychological Resilience, Emotional Labor, Teacher

GİRİŞ

Küreselleşmeyle birlikte ulusları birbirinden ayıran sınırlar giderek silikleşmiş, ekonomik, siyasal ve kültürel fikirler dünyanın hemen her yerinde hızla dolaşmaya başlamıştır. Dünya adeta küçülmüş, sermaye hareketliliği artmış, rekabet en yüksek seviyeye ulaşmış ve pazarlar ulusal sınırları aşarak küresel bir boyut

kazanmıştır. Böylece dünya tek bir pazar haline gelmiştir (Kaçmazoğlu, 2002). Küreselleşme ile birlikte iş imkânları çeşitlenerek değişime uğramıştır. Piyasada var olan birçok iş kaybolurken yeni iş fırsatları ortaya çıkmıştır (Balay, 2004). Değişim beraberinde örgütlerden beklentileri de farklılaştırmıştır. Beklentileri karşılamak için örgüt çalışanlarının gösterecekleri davranışlar daha önemli hale gelmektedir. Örgütü oluşturan çalışanların davranışları birçok araştırmanın temeli olmaktadır. Çalışanların örgüt içerisinde ya da hizmet alanlara karşı gösterdikleri davranışlar örgütün başarılı veya başarısız algılanmasında ölçüt olmaktadır (Güler & Marşap, 2021). Bu bağlamda, örgüt içi etkileşimleri yönlendiren iki önemli kavram olan duygusal emek ve psikolojik dayanıklılık, özellikle eğitim örgütleri gibi insan odaklı kurumlarda daha da kritik hale gelmiştir. Öğretmenlik mesleği, sadece bilgi aktarmaktan ibaret olmayıp aynı zamanda duygusal olarak yoğun ve sürekli etkileşim gerektiren bir yapıdadır (Hargreaves, 1998). Öğretmenlerin sınıf içi ve dışı tüm etkileşimlerinde sergiledikleri duygusal emek davranışları, hem öğrencilerin öğrenme deneyimlerini hem de öğretmenin mesleki doyumunu etkileyebilmektedir (Yin vd., 2017). Bu süreçte karşılaşılan stres ve duygusal zorlanmalara karşı direnç gösterebilme yetisi olan psikolojik dayanıklılık ise, öğretmenlerin mesleki tükenmişlikten korunmalarında ve duygusal emek stratejilerini sürdürülebilir şekilde yönetmelerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Beltman vd., 2011; Gu & Day, 2007). Bu doğrultuda, öğretmenlerin bu iki kavram bağlamındaki deneyimlerini anlamaya yönelik yapılacak analizler, hem bireysel düzeyde öğretmen iyilik hâline katkı sunacak hem de eğitim politikalarının öğretmen destek sistemlerine yönelik daha nitelikli şekilde yapılandırılmasına zemin hazırlayacaktır.

Duygusal Emek

Duygular, insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerdendir ve iş hayatında önemli bir yere sahiptir. Çalışanlar, örgüte yalnızca fiziksel değil, duygusal katkılar da sunarlar (Kanbay, 2023; Usta & Akova, 2015). Duygusal emek, Hochschild (1983) tarafından, çalışanların duygularını belirli normlar doğrultusunda düzenlemesi olarak tanımlanmıştır. Hizmet sektörünün genişlemesiyle bu kavram daha fazla önem kazanmıştır. Duygusal emek farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. Hochschild (1983), çalışanların başkaları tarafından gözlemlenebilir duygular sergilemesini; Ashforth ve Humphrey (1993), örgütün beklediği duyguların yansıtılmasını; James (1989), çalışanların başkalarının duygularıyla başa çıkmasını; Morris ve Feldman (1996), duygusal emeğin çaba, planlama ve kontrol süreci olduğunu; Diefendorff ve Gosserand (2003), müşteri ilişkilerinde duygu kontrolü sağlamayı vurgulamıştır. Bu tanımlardan hareketle, duygusal emeğin örgütsel beklentilerle şekillendiği söylenebilir.

Hochschild (1983), duygusal emeği yüzeysel ve derinlemesine davranışlar olarak ikiye ayırmıştır. Yüzeysel davranış, çalışanların gerçekte hissetmediği duyguları sergilemesini içerirken, derinlemesine davranış, sergilenecek duyguların içselleştirilmesi sürecidir (Ashforth & Humphrey, 1993; Onay, 2011). Ashforth ve Humphrey (1993), bu modele samimi davranışı ekleyerek, çalışanın içinden geldiği

gibi davrandığı durumları tanımlamıştır. Morris ve Feldman (1996), duygusal emeğin duygu gösterim sıklığı, duygu çeşitliliği ve duygusal ilişkilerle şekillendiğini ifade etmiştir.

Duygusal emeğin hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır. İş doyumu, örgütsel vatandaşlık ve ekonomik fayda gibi katkılar sağlarken (Güngör, 2009; Oğuz, 2015), çalışanlarda stres, tükenmişlik ve işten ayrılma isteği yaratabilir (Abraham, 1998). Özellikle yüzeysel rol yapan çalışanlar, belirsizlik ve ilişkiler nedeniyle işten ayrılmayı daha fazla düşünebilir (Kaya & Serçeoğlu, 2013).

Duygusal emeğin üç temel boyutu vardır:

1. Yüzeysel rol yapma: Çalışan, hissetmediği duyguları gösterir ve sahte gülümseme sergiler (Ashforth & Humphrey, 1993). Bu durum uzun vadede duygusal tükenmeye yol açabilir.
2. Derinlemesine rol yapma: Çalışan, hissetmesi gereken duyguları içselleştirmeye çalışır ve empatik duyarlılığı artar (Anderson, 2014).
3. Samimi duygular: Çalışan, iş sırasında doğal duygularını ifade eder. Bu durum iş tatmini ve motivasyonu artırır, ancak her zaman beklenen duygularla örtüşmeyebilir (Ashforth & Humphrey, 1993).

Duygusal emek, çalışanların belirli duyguları sergileme zorunluluğu nedeniyle sürekli bir içsel düzenleme ve özdenetim süreci yaşamasını gerektirir. Bu durum, birey üzerinde psikolojik bir yük oluşturmakta ve uzun vadede tükenmişlik, stres ve duygusal yorgunluk gibi sonuçlara yol açabilmektedir (Brotheridge & Grandey, 2002; Hülshager & Schewe, 2011). Özellikle yüzeysel rol yapma, kişinin gerçek duygularıyla davranışları arasında bir çelişki yaratmakta ve bu durum "duygusal bilişsel uyumsuzluk" olarak adlandırılmaktadır (Grandey, 2000). Bu tür sürekli içsel çatışmalarla başa çıkabilmek için bireylerin yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü psikolojik sağlamlık, bireyin olumsuz yaşam olaylarına ve stresörlere karşı dayanıklılığını artırarak, duygusal emek sürecinden kaynaklanabilecek olumsuz sonuçları minimize etmesine yardımcı olur (Tugade & Fredrickson, 2004). Bu bağlamda, psikolojik sağlamlık, duygusal emeğin özellikle zararlı etkilerine karşı bir tampon işlevi görebilmektedir. Nitekim son yıllarda yapılan çalışmalar, psikolojik sağlamlığın yüksek olduğu bireylerde duygusal emek stratejilerinin daha esnek, sağlıklı ve etkili biçimde yönetildiğini göstermektedir (Kinman & Grant, 2011; Zhang vd., 2016).

Psikolojik Sağlamlık

Bebekler bakıma muhtaç olup olumsuz durumlarda kendini koruyamazlar. Yetişkinler ise çevresel etmenlerle karşılaşır ve sağlıklı gelişim süreci gerekir. İyi yetiştirilmiş ebeveynlerin çocukları, zorluklarla daha kolay başa çıkabilirler (Masten & Coatsworth, 1998). İnsanlar her zaman mutlu olamaz, ancak zorluklarla başa çıkmak, psikolojik sağlamlıkla ilgili önemli bir konu olmuştur (Fraser, Galinsky & Richman, 1999). Psikolojik sağlamlık kavramı henüz kesin olarak tanımlanmamıştır. Bazı çalışmalarda bireylerin çevre-birey etkileşimi merkeze alınmıştır (Karairmak, 2006). Psikolojik sağlamlık, bireyin stresle başa çıkma

yeteneği olarak tanımlanır (Greene, 2002). Bireylerin psikolojik sağlamlıkları, risklerle başa çıkma ve başarı elde etme yeteneği ile ilgilidir (Fraser vd., 1999). Psikolojik sağlamlık, biyolojik, sosyal, psikolojik ve çevresel etkileşimlere bağlıdır ve duruma göre değişebilir. Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler; risk ve koruyucu faktörler olarak iki grupta ele alınır. Koruyucu faktörler, stresle başa çıkmayı kolaylaştırırken, risk faktörleri başa çıkmayı zorlaştırır. Bireysel risk faktörleri arasında alkol, ilaç kullanımı, düşük zekâ seviyesi ve ruhsal hastalıklar yer alırken, koruyucu faktörler arasında öz saygı, entelektüel donanım ve sağlıklı aile ilişkileri bulunmaktadır (Ağırkaya & Erdem, 2023; Herrman vd., 2011; Masten & Coatsworth, 1998; Öz & Yılmaz, 2009). Duygusal emek, bireylerin mesleki rollerinde beklenen duyguları sergilemeleri anlamına gelir (Hochschild, 1983). Psikolojik sağlamlık, stresli olaylarla başa çıkma kapasitesini ifade eder ve eğitimcilerin tükenmişlik düzeyleri ile mesleki doyumları üzerinde etkilidir (Masten & Coatsworth, 1998). Öğretmenlerin duygusal emek düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Ju & Oh, 2016). Alanyazında öğretmenlerin duygusal emek düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin nasıl şekillendiğini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Ju ve Oh (2016), öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, duygusal emek stratejileri üzerinde belirleyici olduğunu ve psikolojik sağlamlığı yüksek öğretmenlerin daha az yüzeysel rol yapma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Ancak, bu çalışmalar genellikle hemşireler veya hizmet sektörü çalışanları üzerinde yoğunlaşmış olup öğretmenler özelinde kuramsal bir çerçeve sunmamaktadır (Taha vd., 2020).

Bu çalışma, öğretmenlerin duygusal emek ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, bu iki değişkenin nasıl etkileşim içinde olduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Duygusal emek ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye dair kuramsal bir çerçeve sunulmamış olması, çalışmanın önemli bir eksikliğidir. Öğretmenlerin mesleki rollerini yerine getirirken duygusal emek süreçlerini nasıl deneyimledikleri ve psikolojik sağlamlıklarının bu süreci nasıl şekillendirdiği, alanyazında henüz net bir şekilde açıklanmamıştır (Lee & Kim, 2020). Bu çalışmanın özgünlüğü, Türkiye bağlamında öğretmenlerin psikolojik sağlamlık ve duygusal emek düzeyleri arasındaki etkileşimi ele alarak eğitim ortamlarındaki psikolojik süreçleri anlamaya katkı sağlamasında yatmaktadır. Ancak, çalışmanın literatüre nasıl bir yenilik getirdiği veya önceki çalışmalardan nasıl farklılaştığı konusunda metin içinde açık bir vurgu bulunmamaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın gerekçesi, kuramsal çerçevesi ve alanyazına katkısı daha net bir şekilde ifade edilmelidir.

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin duygusal emek düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin duygusal emek alt boyutları (yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve doğal duygular) ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Öğretmenlerin duygusal emek ve psikolojik sağlamlık algıları ne düzeydedir?

2. Öğretmenleri duygusal emek ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin görüşleri; cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim düzeyleri ve branşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Psikolojik sağlamlık duygusal emek davranışlarının yordayıcısı mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada duygusal emek ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçladığından ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri incelemeye ve bu değişkenler arasındaki korelasyonun derecesinin tespit edilmesine olanak tanır (Fraenkel & Wallen, 2009).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmada seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, örnekleme birimlerinin seçilme olasılıkları eşit ve bağımsızdır (Büyüköztürk vd., 2014). Araştırmanın hedef evreni, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kırşehir ilinde öğretmenlik yapan 2176 kişiden oluşmaktadır. %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile örneklem büyüklüğü en az 327 olmalıdır (Krejcie & Morgan, 1970). 302 öğretmen geri dönüş yaparak ölçekleri doldurmuş ve tamamı analize dahil edilmiştir. Demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Kategori	Değişken	n	%
Cinsiyet	Erkek	157	51,98
	Kadın	145	48,02
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	15	4,96
	6-10 yıl	60	19,86
	11-15 yıl	66	21,85
	16-20 yıl	68	22,51
	21 yıl ve üstü	93	30,79
Branş	Sayısal (Matematik, Fen Bilimleri, Fizik, Kimya, Biyoloji, İlköğretim Matematik)	132	43,70
	Sözel (Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Din Kültürü, İngilizce, Sosyal Bilgiler)	116	38,41
	Genel Kültür, Spor ve Sanat (Beden Eğitimi, Teknoloji ve Tasarım, Görsel Sanatlar, Rehberlik, Bilişim Teknolojileri)	54	17,89
Eğitim Düzeyi	Lisans	216	71,52
	Lisansüstü	86	28,48

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin 157’sinin erkek (%51,98), 145’inin kadın (%48,02); 15’inin 0-5 yıl mesleki kıdeme (%4,96), 60’ının 6-10 yıl mesleki kıdeme (%19,86), 66’sının 11-15 yıl mesleki kıdeme (%21,85),

68'inin 16-20 yıl mesleki kıdeme (%22,51) ve 93'ünün 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme (%30,79) sahip olduğu; 132'sinin sayısal (%43,70), 116'sının sözel (%38,41), 54'ünün genel kültür, spor ve sanat branşlarında (%17,89) olduğu ve 216'sının lisans (%71,52), 86'sının lisansüstü (%28,48) eğitim düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, öğretmenlerin duygusal emek düzeylerini ve psikolojik dayanıklılıklarını değerlendirmek amacıyla iki farklı ölçek kullanılmıştır. Duygusal Emek Ölçeği, Diefendorff, Croyle ve Gosserand (2005) tarafından geliştirilmiş olup, yüzeysel rol yapma, derinlemesine rol yapma ve doğal duygular olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Basım ve Beğenirbaş (2012) tarafından yapılmış ve yapılan geçerlik analizleri sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

Bu araştırmada uygulanan güvenirlik analizlerinde, yüzeysel rol yapma alt boyutunun Cronbach Alfa katsayısı .87, derinlemesine rol yapma alt boyutunun .83 ve doğal duygular alt boyutunun .79 olarak bulunmuştur. Bu bulgular, ölçeğin alt boyutlarının yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin özgün çalışmasında ise bu değerler sırasıyla .91 (SA), .82 (DA) ve .75 (doğal duygular) olarak rapor edilmiştir (Diefendorff et al., 2005).

Psikolojik dayanıklılığı ölçmek için ise Smith vd. (2008) tarafından geliştirilen Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) kullanılmıştır. Ölçek, bireylerin stresli ve travmatik yaşam olayları sonrasında toparlanma ve uyum sağlama becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş, tek faktörlü bir yapıdadır ve toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Doğan (2015) tarafından yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda ölçeğin tek boyutlu yapısı doğrulanmış ve iç tutarlılık katsayısı .83 olarak rapor edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen Cronbach Alfa değeri .86'dır. Bu durum, ölçeğin ölçüt geçerliği açısından da yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Her iki ölçek de hem literatürdeki psikometrik özellikleri hem de bu çalışmadaki güvenirlik analizleri ışığında, araştırma örnekleminde geçerli ve güvenilir ölçüm araçları olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve çevrim içi olarak uygulanan Google Form aracılığıyla toplanmıştır. Form, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem, branş ve eğitim durumu gibi demografik özelliklerini belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorular yer almaktadır. İkinci bölüm ise, çalışmada kullanılan Duygusal Emek Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği maddelerinden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinden önce, çalışmanın amacı, kapsamı ve gizlilik ilkeleri hakkında öğretmenlere yazılı olarak bilgilendirme yapılmış ve araştırmanın gönüllülük esasına dayandığı, verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı açıkça belirtilmiştir.

Google Form bağlantısı, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde Kırşehir ilinde görev yapan ortaokul ve lise öğretmenlerinden oluşan hedef evrenden rastgele seçilen toplam 316 öğretmene e-posta ve kurumsal iletişim kanalları yoluyla

iletilmiştir. Ancak, 14 öğretmen formu eksik doldurduğu veya hiç yanıtlamadığı için bu katılımcılar çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, toplam 302 öğretmenin yanıtları analizlerde kullanılmıştır. Verilerin eksiksiz ve tutarlı biçimde girildiği katılımcılar değerlendirmeye alınmıştır. Veri toplama süreci yaklaşık 3 hafta sürmüş ve araştırmacılar, katılımcılara hatırlatma mesajları göndererek katılım oranını artırmaya yönelik etik sınırlarda kalınan destekleyici uygulamalar gerçekleştirmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadaki verilerin analizinde istatistik programından yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin dağılımının normal ve homojen olduğu tespit edildiğinden parametrik testlerden yararlanmaya karar verilmiştir. Verilerin analizinde öğretmenlerin duygusal emek ve psikolojik sağlamlık düzeyini belirlemek için ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin görüşlerinin; cinsiyetlerine ve eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi, kıdem ve branşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizinden yararlanılmıştır. Psikolojik sağlamlığın duygusal emek davranışını yordama düzeyini belirlemek için regresyon analizinden yararlanılmıştır. Pearson korelasyonu analizinden çıkan ilişki; 0 – 0,29 arası düşük, 0,30 – 0,69 arası orta, 0,70 ve üstü yüksek düzey olarak değerlendirilecektir (Büyüköztürk, vd., 2010).

BULGULAR

Duygusal emek alt boyutları ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Sayfa | 395

Tablo 2. Duygusal emek alt boyutları ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri

Boyutlar	Alt boyutlar	n	X̄	S
Duygusal emek	Yüzeysel rol yapma	302	3,74	1,140
	Derinden rol yapma	302	3,57	,920
	Doğal duygular	302	4,01	,728
Psikolojik sağlamlık		302	3,85	,901

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenler en fazla doğal duygulara ($X=4,01$) sahip olduklarını belirtmekle birlikte yüzeysel rol yapma ($X=3,74$), derinden rol yapma ($X=3,57$) alt boyutlarına da yüksek düzeyde katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler psikolojik sağlamlığa yüksek düzeyde ($X=3,85$) katıldıklarını ifade etmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin öğretmen görüşlerinin t-test analizi Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Duygusal Emek ve Psikolojik Sağlamlığa İlişkin Öğretmen Görüşlerinin T-Test Analizi

Boyutlar	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	X̄	S	t	p
----------	--------------	----------	---	----	---	---	---

Duygusal Emek	Yüzeysel Rol Yapma	Erkek	157	3,93	1,095	3,066	,002*
		Kadın	145	3,54	1,155		
	Derinden Rol Yapma	Erkek	157	3,57	1,380	-,563	,574
		Kadın	145	3,65	,9464		
	Doğal Duygular	Erkek	157	3,95	,6997	-1,358	,176
		Kadın	145	4,07	,7558		
Psikolojik Sağlamlık		Erkek	157	4,04	,8667	4,028	,000*
		Kadın	145	3,64	,8957		

*p< ,05

Tablo 3 incelendiğinde duygusal emeğin alt boyutları olan derinden rol yapma ve doğal duygularda öğretmenlerin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Yüzeysel rol yapma alt boyutunda ise cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin görüşleri anlamlı farklılık göstermiştir ($t=3,06$; $p<,05$). Erkek öğretmenlerin ($\bar{X}=3,93$) kadın öğretmenlere ($\bar{X}=3,54$) göre daha fazla yüzeysel rol yaptıkları görülmektedir. Cinsiyete göre psikolojik sağlamlıkta erkek öğretmenlerle kadın öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t=4,02$; $p<,001$). Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre kendilerini daha fazla psikolojik olarak sağlam görülmektedirler. Kıdem değişkenine göre duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Kıdem Değişkenine Göre Duygusal Emek ve Psikolojik Sağlamlığa İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Alt Boyutlar	Kıdem	n	X	S	F	p
Duygusal Emek	Yüzeysel Rol Yapma	0-5 Yıl	15	3,43	1,466	2,359	,054
		6-10 Yıl	60	3,45	1,062		
		11-15 Yıl	66	3,70	1,066		
		16-20 Yıl	68	3,80	1,225		
		21 Yıl ve Üstü	93	3,97	1,083		
	Derinden Rol Yapma	0-5 Yıl	15	3,40	1,055	1,914	,108
		6-10 Yıl	60	3,76	,9420		
		11-15 Yıl	66	3,53	,8871		
		16-20 Yıl	68	3,36	,9338		
		21 Yıl ve Üstü	93	3,66	,8796		
	Doğal Duygular	0-5 Yıl	15	3,97	,8861	2,169	,072
		6-10 Yıl	60	4,25	,6705		
		11-15 Yıl	66	3,97	,7276		
		16-20 Yıl	68	3,94	,7145		

	21 Yıl ve Üstü	93	3,93	,7294		
	0-5 Yıl	15	3,65	1,1876		
	6-10 Yıl	60	3,48	,8666		
Psikolojik Sağlamlık	11-15 Yıl	66	3,73	,8678	5,297	,000*
	16-20 Yıl	68	4,01	,9103		
	21 Yıl ve Üstü	93	4,08	,8104		

*p< ,05

Tablo 4 incelendiğinde kıdeme göre öğretmenlerin duygusal emek davranışına ilişkin görüşleri anlamlı farklılık göstermemiştir ($p<,05$). Kıdeme göre öğretmenlerin psikolojik sağlamlığa ilişkin görüşleri anlamlı farklılık göstermiştir ($F_{(4-297)}=5,29$; $p<,05$). Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe testine göre, mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenler ($X=3,48$); 11-15 yıl ($X=3,73$), 16-20 yıl ($X=4,01$), 21 yıl ve üstü olan ($X=4,08$) öğretmenlere göre kendilerini daha az psikolojik yönden sağlam olarak görmektedirler. Eğitim değişkenine göre duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin t testi analizi Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Eğitim değişkenine göre duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin t testi analizi

Boyutlar	Alt Boyutlar	Eğitim Düzeyi	N	X	S	t	p
	Yüzeysel Rol Yapma	Lisans	216	3,83	,8827		
		Lisansüstü	86	3,90	,9546	-,612	,541
Duygusal Emek	Derinden Rol Yapma	Lisans	216	3,72	1,117		
		Lisansüstü	86	3,79	1,200	-,423	,673
	Doğal Duygular	Lisans	216	3,70	1,272		
		Lisansüstü	86	3,38	,9225	2,159	,032*
Psikolojik Sağlamlık		Lisans	216	4,05	,7387		
		Lisansüstü	86	3,90	,6933	1,647	,101

*p< ,05

Tablo 5 incelendiğinde duygusal emeğin alt boyutları olan yüzeysel rol yapma ve derinden rol yapmaya ilişkin öğretmenlerin görüşleri anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Lisans öğretmenleriyle lisansüstü üstü öğretmenlerinin doğal duygulara ilişkin görüşleri anlamlı farklılık göstermiştir ($t=1,64$; $p<,03$). Lisans öğretmenleri ($X=3,70$) lisansüstü öğretmenlerine ($X=3,38$) göre daha fazla doğal duygular gösterdiklerini belirtmişlerdir. Branş değişkenine göre duygusal emek ve psikolojik sağlamlığa ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Branş Değişkenine Göre Duygusal Emek ve Psikolojik Sağlamlığa İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Alt Boyutlar	Branşlar	n	X	S	F	p
Duygusal Emek	Yüzeysel Rol Yapma	Sayısal	132	3,84	1,188	2,203	,112
		Sözel	116	3,57	1,087		
		Genel Kültür, Sanat ve Spor	54	3,87	1,101		
	Derinden Rol Yapma	Sayısal	132	3,44	,8532	3,997	,019*
		Sözel	116	3,75	,90589		
		Genel Kültür, Sanat ve Spor	54	3,51	1,057		
	Doğal Duygular	Sayısal	132	3,90	,7414	3,917	,021*
		Sözel	116	4,15	,7189		
		Genel Kültür, Sanat ve Spor	54	3,95	,6741		
Psikolojik Sağlamlık		Sayısal	132	3,98	,8636	4,673	,010*
		Sözel	116	3,65	,9117		
		Genel Kültür, Sanat ve Spor	54	3,94	,9169		

*p<,05

Tablo 6 incelendiğinde branşlara göre yüzeysel rol yapma konusunda öğretmenlerin görüşleri anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>,05$). Branşa göre derinden rol yapma ($F_{(2-299)}=3,658$; $p<,05$), doğal duygular alt boyutlarında ($F_{(2-299)}=3,917$; $p<,05$) ve psikolojik sağlamlıkta ($F_{(2-299)}=4,673$; $p<,05$) öğretmenlerin görüşleri anlamlı farklılık göstermiştir. Farkın kaynağı için Scheffe testine bakıldığında sözel grubundaki öğretmenler ($X=3,75$), sayısal grubundaki öğretmenlere ($X=3,44$) göre kendilerinin daha fazla derinden rol yaptıklarını belirtmişlerdir. Yine sözel grubundaki öğretmenler ($X=4,15$), sayısal grubundaki öğretmenlere ($X=3,90$) göre kendilerinin daha fazla doğal duygu gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte sayısal gruptaki öğretmenler ($X=3,98$), sözel gruptakilere ($X=3,65$) göre daha fazla psikolojik yönden sağlam olduklarını belirtmişlerdir. Psikolojik sağlamlığın yüzeysel rol yapmayı açıklama düzeyine ilişkin regresyon analizi Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Psikolojik Sağlamlığın Yüzeysel Rol Yapmayı Açıklama Düzeyine İlişkin Regrasyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	Kısmi-r
Sabit	,563	,219		2,56	,011	
Psikolojik sağlamlık	,826	,055	,653	14,92	,000	,653

F=222,756; p=,000 R=,653; R² =,426

Tablo 7 incelendiğinde psikolojik sağlamlıkla yüzeysel rol yapma arasında anlamlı pozitif ve orta düzeyde bir ilişki vardır ($r=,65$). Psikolojik sağlamlık yüzeysel rol yapmanın anlamlı bir yordayıcısıdır ($p<,001$). Psikolojik sağlamlık yüzeysel rol yapmanın %42'sini açıklamaktadır. B değerine bakıldığında psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik değişim yüzeysel rol yapmada ,82 birimlik değişime neden olmaktadır. Psikolojik sağlamlığın derinden rol yapmayı açıklama düzeyine ilişkin regrasyon analizi Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Psikolojik Sağlamlığın Derinden Rol Yapmayı Açıklama Düzeyine İlişkin Regrasyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	Kısmi-r	Tolerans	VIF
Sabit	5,420	,206		26,28	,000			
Psikolojik sağlamlık	-.478	,052	-,46	-9,17	,000	-,468	1,000	1,0

F=84,263; p=,000 R=.468; R² =.219

Tablo 8 incelendiğinde psikolojik sağlamlıkla derinden rol yapma arasında anlamlı negatif ve orta düzeyde bir ilişki vardır ($r=-.47$). Psikolojik sağlamlık yüzeysel rol yapmanın anlamlı bir yordayıcısıdır ($p<,001$). Psikolojik sağlamlık derinden rol yapmanın %22'sini açıklamaktadır. B değerine bakıldığında psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik değişim yüzeysel rol yapmada -,48 birimlik değişime neden olmaktadır. Psikolojik sağlamlığın doğal duyguları açıklama düzeyine ilişkin regrasyon analizi Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Psikolojik Sağlamlığın Doğal Duyguları Açıklama Düzeyine İlişkin Regrasyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	Kısmi-r
Sabit	5,646	,157		35,891	,000	
Psikolojik sağlamlık	-,424	,040	-,52	-10,662	,000	-.524

F=113,676; p=,000 R=.524; R² =.275

Tablo 9 incelendiğinde psikolojik sağlamlıkla doğal duygular arasında anlamlı negatif ve orta düzeyde bir ilişki vardır ($r=-,52$). Psikolojik sağlamlık yüzeysel rol yapmanın anlamlı bir yordayıcısıdır ($p<.001$). Psikolojik sağlamlık doğal duyguların

%28'ini açıklamaktadır. B değerine bakıldığında psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik değişim doğal duygularda -,42 birimlik değişime neden olmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğretmenler, yüksek düzeyde duygusal emek harcamaktadır ve yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve doğal duyguları sergilemektedirler. Aydoğan ve Bostancı (2021) araştırmasında öğretmenlerin işlerinde genellikle doğal duygular sergiledikleri, yüzeysel rol yapma eğilimlerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Cingöz (2018) de benzer sonuçlar bulmuş, öğretmenlerin en çok doğal duygular sergilediklerini ve en az yüzeysel rol yaptıklarını gözlemlemiştir. Kaçar (2022) ise öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin orta seviyede olduğunu, ancak yüksek seviyelere ulaşamadığını belirtmiştir. Kararımak ve Siviş Çetinkaya (2011) iç denetimi güçlü, benlik saygısı yüksek bireylerin psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiş, bu da öğretmenlerin yüksek benlik saygısına sahip olduklarını gösterir.

Cinsiyet değişkenine göre, derinden rol yapma ve doğal duygular gösterme açısından erkek ve kadın öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak, erkek öğretmenler kadınlara kıyasla daha fazla yüzeysel rol yapmaktadır. Mavi (2020) çalışmasında, erkek katılımcıların yüzeysel ve derinden davranış boyutlarında kadınlardan daha yüksek puanlar aldığı, kadın katılımcıların ise daha fazla samimi duygular sergilediği belirlenmiştir. Sü Eröz (2014) ve Yavuz (2020) çalışmalarında, erkeklerin yüzeysel ve derinden davranış boyutlarında kadınlardan anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Öztürk (2020) ise, kadın katılımcıların samimi duygularla ilgili daha yüksek puanlar aldığını belirtmiştir. Ay Kaymak (2018) ise bu bulgulara zıt sonuçlar sunmuştur.

Karataş (2023) yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve gerçek duygular alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre öğretmen algıları arasında anlamlı farklılıklar bulmuş ve aritmetik ortalamalar incelendiğinde erkek öğretmenlerin yüzeysel ve derinden rol yapma eğilimlerinin kadın öğretmenlere göre daha fazla olduğunu, kadın öğretmenlerin ise gerçek duygular boyutunda daha samimi ve doğal duygular sergilediklerini belirtmiştir. Bu kapsamda, literatürdeki çalışmalar, duygusal emek ölçeğinin yüzeysel rol yapma ve derinden rol yapma alt boyutlarında erkek öğretmenlerin kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde rol yapma eğiliminde olduklarını; gerçek duygular alt boyutunda ise kadın öğretmenlerin erkeklere göre daha samimi ve içten olduklarını ortaya koymaktadır (Mavi, 2020; Özdemir & Koçak, 2018; Tombak, 2017). Bu bulgular, mevcut çalışmanın bulgularıyla uyum içinde olup cinsiyetin duygusal emek stratejileri üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Ancak, Tuti (2021) çalışmasında cinsiyete göre derinden rol yapma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamış; bazı araştırmalarda ise erkek öğretmenlerin yüzeysel rol yapma düzeylerinin kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Akgün & Yılmaz, 2021; Ceylan, 2017; Moran & Çoruk, 2021; Olson vd., 2019; Tuti, 2021; Yılmaz vd., 2015). Ayrıca, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere

nazaran daha içten ve doğal duygular sergiledikleri görülmüştür (Akgün & Yılmaz, 2021; Çabuk, 2022; Mavi, 2020; Tuti, 2021).

Cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha fazla psikolojik sağlamlığa sahiptir. Bu sonuç, cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisini vurgulayan önceki çalışmaları desteklemektedir (Eroğlu, 2020; Bozgeyikli ve Şat, 2014; Estaji ve Rahimi, 2014). Ancak bazı araştırmalar, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre belirgin bir farklılık göstermediğini belirtmektedir (Akbaba, 2023; İşli, 2023) ve bu durum psikolojik dayanıklılığın cinsiyetle ilişkisini daha karmaşık hale getirirken, alanyazındaki farklı bakış açılarını da gözler önüne sermektedir. Literatürde, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğuna dair bulgular mevcutken (Sönmezer, 2015; Karakuş, 2017; Uçar, 2014), bazı çalışmalar ise dayanıklılık düzeylerinin orta seviyede olduğunu göstermektedir (Karataş, 2016; Usta, 2018; Yalçın, 2013). Bu sonuçlar, öğretmenlerin dayanıklılık seviyelerinin değişkenlik gösterebileceğini ve farklı koşullara bağlı olarak etkilenebileceğini düşündürmektedir.

Öğretmenlerin çoğu öğretmenliği stresli bir meslek olarak görmekte ve aşırı stres altında çalışanların mesleki başarı elde etmesinin zor olduğunu vurgulamaktadır (Chan, 2003; Yalçın, 2013). Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan öğretmenlerin zorluklarla başa çıkma yetenekleri, iş arkadaşları ve yöneticileriyle ilişkilerindeki esneklikleri, mesleki tükenmişlik risklerini azaltmaları ve bulundukları sosyo-kültürel çevreye uyum sağlamaları beklenmektedir. Böylece, bu öğretmenlerle çalışan okullar, değişime daha iyi uyum sağlayarak zorlukların üstesinden gelebilir ve kurumsal olarak rekabet avantajı elde edebilir (Kavi & Karakale, 2018). Cinsiyet değişkeninin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi konusunda araştırmalarda farklı bulgular ortaya konmuştur. Bu durum konunun daha derinlemesine incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mesleki kıdem değişkenine göre duygusal emek alt boyutlarında öğretmenlerin görüşleri farklılaşmamıştır. Tuti (2021) ve Mavi'nin (2016) araştırmasında mesleki kıdeme göre duygusal emek alt boyutlarında öğretmen görüşleri bu araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak farklılaşmamıştır. Fakat Karataş (2023) ve Öztürk'ün (2020) araştırmalarında mesleki kıdeme göre öğretmenlerin duygusal emek alt boyutuna ilişkin görüşleri farklılaşmıştır. Mavi (2020) ise araştırmasında yüzeysel ve derinden rol yapmaya ilişkin katılımcı görüşlerinin farklılaştığını ama doğal duygulara ilişkin görüşlerinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur.

Mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenler diğer kıdem gruplarına göre daha az psikolojik sağlamlığa sahiptir. Görece bakıldığında 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler diğer kıdem gruplarına göre daha fazla psikolojik sağlamlığa sahiptir. Aslında kıdem arttıkça psikolojik sağlamlık artmakta ancak bunu 6-10 yıllık kıdem grubu bozmaktadır. 6-10 yıllık kıdem grubunun neden psikolojik olarak en az sağlamlığa sahip olduğu ilginç bir bulgudur. Bu durum mesleğe ilk girenlerde meslek heyecanı ön planda olabilir ancak 6-10 yıl kıdem grubu meslekte bocalama yılları olsa gerek, ilk heyecan atlatılmış, meslekte gitse mi kalsa mı karar aşamasında olduğu yıllar olsa gerek. O yüzden psikolojik sağlamlık düşmüş olabilir.

Bu bulgu Selçuklu (2013) ve Karataş (2016) gibi bazı araştırmacıların yaptığı araştırmalarıyla uyumlu iken; Sezgin (2012), Gökmen (2014), Harrison vd. (2002) ile Uçar (2014) gibi diğer araştırmacıların araştırma sonuçları ile uyumlu değildir. Zheng vd. (2017), 60 yaş üzeri ve 20 yıldan fazla deneyime sahip hemşirelerin daha dayanıklı ve memnun olduklarını bulmuştur. Ayrıca, lise diplomasına sahip hemşirelerin dayanıklılık puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

İrlanda'daki bir araştırmada, yaşlı ve deneyimli çalışanların zorlayıcı durumlarda daha yüksek dayanıklılık gösterdiği bulunmuştur. Mesleki kıdem arttıkça, öğretmenlerin yüzeysel rol yapma davranışının arttığı gözlemlenmiştir (Akgün & Yılmaz, 2021; Çabuk, 2022; Moran & Çoruk, 2021). Tombak (2017) araştırmasında, kıdeme göre yüzeysel ve derin rol yapma boyutlarında öğretmen görüşleri benzer bulunmuş, ancak 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin gerçek duygular boyutunda daha olumlu görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleği yüksek stresle ilişkilendirilse de, deneyimli öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olabileceği ve sorunlarla daha etkili başa çıkabilecekleri düşünülmektedir.

Lisans mezunu öğretmenler lisansüstü mezunu öğretmenlere göre doğal duygulara daha fazla sahiptir. Görece bakıldığında da lisansüstü öğretmenler yüzeysel ve derinden rol yapmada lisans mezunu öğretmenlere göre daha başarılı görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin eğitimi yükseldikçe doğal duygularını göstermede zorlandıklarını göstermesi bakımından anlamlıdır. Mavi (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada duygusal emek ölçeğinin derinden davranış alt boyutunda eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Karataş (2023) tarafından yapılan bir diğer araştırmada duygusal emek ölçeğinin yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve gerçek duygular boyutlarında eğitim durumu değişkenine göre öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, bu boyutlara ait etki büyüklükleri oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Bu sonuçlar, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin duygusal emek ölçeğinin boyutları hakkında benzer görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim durumu değişkenine göre duygusal emek ölçeği boyutlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin benzer çıktığına dair önceki araştırmalar (Akgün & Yılmaz, 2021; Çabuk, 2022; Moran & Çoruk, 2021; Tuti, 2021) mevcut bulgularla tutarlılık göstermektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin öğretmenlerin duygusal emek algıları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Eğitim durumlarına göre öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığa ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İşli (2023) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışma da bu bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık seviyelerinin öğrenim durumlarına göre benzerlik gösterdiği sonucuna varan çeşitli araştırmalar mevcuttur (Özbağır, 2019; Yılmaz, 2019; Karakaya, 2019; Kara, 2020; Sönmezer, 2015). Bununla birlikte bazı araştırmalarda lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, lisans eğitimi alan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Erdi, 2022; Gökmen, 2014; Efecan, 2022). Lisans mezunu ve lisansüstü mezunu öğretmenler,

mesleki yaşamlarında benzer süreçler, deneyimler ve zorluklarla karşılaşmaları mümkündür. Dolayısıyla, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık seviyelerinin bazı faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermesi beklenirken benzer seviyelerde olmaları da normal karşılanabilir.

Sözel branşındaki öğretmenler diğer branşlara göre daha fazla derinden rol yapmakta ve doğal duygular sergilemektedir. Aynı zamanda sözel branşındaki öğretmenler diğer branştakilere göre psikolojik olarak daha sağlamdır. Köse (2022) tarafından yapılan bir araştırmada öğretmenlerin branşları ile psikolojik sağlamlıkları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuç araştırma bulguları ile örtüşmemektedir. Önal (2019) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin branş değişkenine göre duygusal emek gösterimleri incelenmiş, derinden davranış alt boyutunda sözel branş öğretmenleri ile sayısal branş öğretmenleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu fark, sözel branş öğretmenlerinin derinden davranış puan ortalamalarının, sayısal branş öğretmenlerine göre daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Ancak, toplam duygusal emek puanı açısından branşlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Polatkan'ın (2016) çalışmasında da ortaokul öğretmenlerinin yüzeysel rol yapma, samimi ve derinlemesine rol yapma davranışları ile branşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediği sonucuna varılmıştır.

Psikolojik sağlamlıkla yüzeysel rol yapma arasın anlamlı pozitif ve orta düzeyde ($r=.65$) bir ilişki vardır. Psikolojik sağlamlık yüzeysel rol yapmanın %43'ünü açıklamaktadır. Psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik değişim yüzeysel rol yapmada .83 birimlik değişime yol açmaktadır. Bu veriler sosyal alanlara göre yüksek verilerdir. Psikolojik sağlamlıkla derinden rol yapma arasında anlamlı, negatif ve orta düzeyde bir ilişki ($r=-.47$) vardır. Psikolojik sağlamlık derinden rol yapmanın %22'sini açıklamaktadır. Psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik artış derinden rol yapmada .48'lik azalışa neden olmaktadır. Psikolojik sağlamlıkla doğal duygular arasında anlamlı, negatif, orta düzeyde bir ilişki vardır ($r=-.52$). Psikolojik sağlamlık doğal duyguların %28'ini açıklamaktadır. Psikolojik sağlamlıktaki bir birimlik artış doğal duygularda 42 birimlik azalışa neden olmaktadır. Psikolojik sağlamlık arttıkça derinden rol yapma ve doğal duygular azalmaktadır.

Psikolojik sağlamlık, öğretmenlerin yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve doğal duygularını sergileme biçimlerini etkileyen önemli bir faktördür. Verilere göre, psikolojik sağlamlık ile yüzeysel rol yapma arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Yani, öğretmenlerin psikolojik sağlamlıkları arttıkça, yüzeysel rol yapma davranışları da artmaktadır. Bu durum, psikolojik olarak sağlam bireylerin, toplumsal normlar ve beklentilere uygun şekilde, duygusal durumlarını kontrol etme ve yüzeysel bir rol üstlenme konusunda daha başarılı olabileceğini göstermektedir. Öte yandan, psikolojik sağlamlık ile derinden rol yapma ve doğal duygular arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu psikolojik sağlamlık arttıkça öğretmenlerin daha az derinden rol yapma eğiliminde olduğunu ve doğal duygularını daha az sergileyebileceğini göstermektedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyler, duygusal durumlarını daha iyi yönetebilir ve bu durum,

derinden rol yapma ve içsel duyguları sergileme gereksinimlerini azalttığı düşünülebilir. Ancak, burada önemli olan nokta, psikolojik sağlamlığın sadece yüzeysel rol yapmayı değil, aynı zamanda duygusal zorluklarla başa çıkma kapasitesini de etkileyen bir faktör olduğudur. Bu nedenle, psikolojik sağlamlık, derinden rol yapma ve doğal duyguların daha az açığa çıkmasına neden olsa da bu, her durumda duyguların bastırılması veya yok sayılması anlamına gelmez. Sağlam bir psikoloji, duyguları daha dengeli bir şekilde ifade etme ve sosyal bağlamda uygun davranışlar sergileme yeteneğini güçlendirebilir.

Taha, Zoromba ve Wahba (2020) Mısır'daki ruh sağlığı hemşireleriyle yaptıkları araştırmada, hemşirelerin çoğunun orta düzeyde duygusal emek sergilediğini ve psikolojik dayanıklılık ile mental sağlık arasında pozitif bir ilişki, duygusal emek ile psikolojik dayanıklılık arasında ise negatif bir ilişki bulmuşlardır. Ju ve Oh (2016) hemşirelerde duygusal emek, tükenmişlik ve örgütsel bağlılık gibi faktörlerin psikolojik dayanıklılığı etkilediğini belirlemişlerdir. Kwon (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, hemşirelerin psikolojik dayanıklılığı ile psikolojik iyilik halleri arasında pozitif ilişki bulunmuş ve dayanıklılığı güçlendiren programların önerilmiştir. Lee ve Kim (2020) ise hizmet çalışanlarının dayanıklılığının derinden rol yapma üzerindeki etkisini inceleyerek, işe bağlılık ve işe uygunluğun bu ilişkide aracılık rolü oynadığını saptamışlardır.

ÖNERİLER

- Çalışma bulgularına göre, erkek öğretmenler yüzeysel ve derinden rol yapma eğiliminde kadınlardan daha yüksek puan alırken, kadın öğretmenler ise daha doğal duygular sergiliyor. Bu bağlamda, öğretmenlerin duygusal emek stratejilerinin çeşitliliğine yönelik farkındalığı artırmak ve cinsiyet farklılıklarını dikkate alan duygusal emek eğitimleri düzenlemek, çalışanların kendi güçlü yanlarını fark etmelerini ve geliştirmelerini destekleyebilir.
- Mesleki deneyimi düşük olan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, mesleğe yeni başlayan öğretmenler için dayanıklılığı artırmaya yönelik eğitim programları düzenlemek faydalı olacaktır.
- Psikolojik dayanıklılık yüzeysel rol yapmayı artırdığı, derinden rol yapma ve doğal duyguları sergilemeyi azalttığı görülmektedir. Dolayısıyla psikolojik dayanıklılığı artırmaya yönelik rehberlik hizmetleri sağlanması da faydalı olacaktır.
- Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı ile duygusal emek süreçleri arasındaki ilişkinin farkındalığını artırmak amacıyla, dayanıklılığı güçlendiren programların yaygınlaştırılması önemlidir. Bu programlar aynı zamanda öğretmenlerin stresli ve talepkâr iş ortamlarında etkili bir şekilde çalışmalarını ve tükenmişlik risklerini azaltmalarını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Abraham, R. (1998). Emotional dissonance in organizations: Antecedents, consequences, and moderators. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 124(2), 229-246.

- Ağırkaya, K., & Erdem, R. (2023). Psikolojik sağlamlık: Sağlık çalışanları açısından bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 656-678.
- Akbaba, O. (2023). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile örgütsel adanmışlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Akgün, N., & Yılmaz, Ö. (2021). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin duygusal emek davranışını gerçekleştirme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 133-158.
- Anderson, L. B. (2014). *There goes another little chip of your heart: Exploring the intersections of communication, emotional labor, and age*. (Unpublished doctoral dissertation). Purdue University.
- Ashforth, B. E., & Humphrey, R. E. (1993). Emotional labor in service roles: The influence of identity. *Academy of Management Review*, 18(1), 88- 115.
- Ay Kaymak, K. (2018). *Örgüt ikliminin duygusal emek üzerine etkisi: Konya bankacılık sektöründe karşılaştırmalı bir araştırma*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Aydoğan, S. S., & Bostancı, B. A. (2021). Öğretmenlerin duygusal emek gösterimleri ile psikolojik sözleşmeye uyma düzeyleri arasındaki ilişki. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(36), 2637-2674.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Basım, H. N., & Beğenirbaş, M. (2012). Çalışma yaşamında duygusal emek: Bir ölçek uyarlama çalışması. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(1), 77-90.
- Beltman, S., Mansfield, C., & Price, A. (2011). Thriving not just surviving: A review of research on teacher resilience. *Educational Research Review*, 6(3), 185-207.
- Brotheridge, C. M., & Grandey, A. A. (2002). Emotional labor and burnout: Comparing two perspectives of "people work". *Journal of Vocational Behavior*, 60(1), 17-39.
- Bozgeyikli, H., & Şat, A. (2014). Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi: Özel okul örneği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5), 172-191.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2010). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Can, M., & Cantez, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin mutluluk, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 61-76.
- Ceylan, A. K. (2017). Öğretmenlerin duygusal emeklerinin sosyo-demografik değişkenler yönünden özellikleri: Batman ili araştırması. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2/1), 122-132.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stres-burnout relationship among prospective chinese teachers in hong kong. *Teaching and Teacher Education*, 19(4), 381-395.
- Cingöz, E. (2018). Öğretmenlerinin duygusal emek ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Osmangazi Üniversitesi.

- Çabuk, D. (2022). *The relationship between teachers' emotional labor and vocational belonging*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Diefendorff, J. M., & Gosserand, R. H. (2003). Understanding the emotional labor process: A control theory perspective. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 24(8), 945-959.
- Diefendorff, J. M., Croyle, M. H., & Grosserand, R. H. (2005). The Dimensionality and antecedents of emotinal labor strategies. *Journal of Vocational Behavior*, 66(2), 339-357.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Efecan, E. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerinin bilinçli farkındalık, psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Erdi, Y. (2022). *Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğretmenlerinin mutluluğunun bir yordayıcısı olarak kendini toparlama gücü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Eroğlu, M. (2020). Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 80-86.
- Estaji, M., & Rahimi, A. (2014). Examining the ESP teachers' perception of resilience. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 98(2014), 453-457.
- Farkas D., & Orosz G. (2015). Ego-resiliency reloaded: A three-component model of general resiliency. *PLoS One*, 10(3), e0120883. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0120883>
- Fraenkel, Jack R., & Wallen, Norman E. (2009). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill.
- Fraser, M. W., Galinsky, M. J., & Richman, J. M. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social work practice. *Social work research*, 23(3), 131-143.
- Gökmen, B. (2014). *Özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Grandey, A. A. (2000). Emotion regulation in the workplace: A new way to conceptualize emotional labor. *Journal of Occupational Health Psychology*, 5(1), 95-110.
- Greene, R. (2002). Human behavior theory: A resilience orientation. In R. Greene (Ed.), *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research* (pp. 1-28). NASW Press.
- Gu, Q., & Day, C. (2007). Teachers resilience: A necessary condition for effectiveness. *Teaching and Teacher Education*, 23(8), 1302-1316.
- Güler, H. N., & Marşap, A. (2021). Çağdaş organizasyonlarda duygusal emek süreçlerinde güncel yaklaşımlar. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(7), 474-490.
- Güngör, M. (2009). Duygusal emek kavramı: Süreci ve sonuçları. *Kamu-İş Dergisi*, 11(1), 167-184.

- Hargreaves, A. (1998). The emotional practice of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 14(8), 835-854.
- Harrison, M., Loiselle, G., Duquette, A., & Semenik, S. (2002). Work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. *Journal Of Advanced Nursing*, 38(6), 584-591.
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265.
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. University of California Press.
- Hülsheger, U. R., & Schewe, A. F. (2011). On the costs and benefits of emotional labor: A meta-analysis of three decades of research. *Journal of Occupational Health Psychology*, 16(3), 361-389.
- İşli, F. (2023). *Öğretmenlerin mesleki tükenmişlikleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- James, N. (1989). Emotional labour: Skill and work in the social regulation of feelings. *Sociological Review*, 37(1), 15-42.
- Ju, S. J., & Oh, D. (2016). Relationships between nurses' resilience, emotional labor, turnover intention, job involvement, organizational commitment and burnout. *Indian Journal of Science and Technology*, 9(46), 1-5.
- Kaçar, T. (2022). *Öğretmenlerin psikolojik sağlamlıkları, yaşam becerileri ve öz-kontrolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kaçmazoğlu, B. (2002). Doğu-Batı çatışması açısından globalleşme. *Eurasian Journal of Educational Research*, 0(6), 44-55.
- Kanbay, T. (2023). *Sağlık sektöründe algılanan liderlik modellerinin çalışanların duygusal emekleri üzerindeki etkilerine yönelik bir uygulama: Bilecik il sağlık müdürlüğü örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
- Kara, E. (2020). *Öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeyini etkileyen faktörler*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
- Karairmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(26), 129-142.
- Karairmak, Ö., & Siviş-Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(35), 30-41
- Karakaya, Y. (2019). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Karakuş, S. (2017). *Özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ile mesleki sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Karataş, R. (2016). *Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve başa çıkma stratejilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.

- Karataş, E. (2023). *Otantik liderlik ile duygusal emek ilişkisi: Akademik iyimserlik, duygusal bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışının aracılık rolü*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Kaya, U., & Serçeoğlu, N. (2013). Duygu işçilerinde işe yabancılaşma: Hizmet sektöründe bir araştırma. *Çalışma ve Toplum*, 1(36), 311-346.
- Kavi, E., & Karakale, B. (2018). Çalışan psikolojisi açısından psikolojik dayanıklılık. *Emek ve Toplum*, 7(17), 55-77.
- Kinman, G., & Grant, L. (2011). Exploring stress resilience in trainee social workers: The role of emotional and social competencies. *British Journal of Social Work*, 41(2), 261-275.
- Köse, F. (2022). Öğretmenlerin psikolojik sağlamlıkları ve kendini işe vermeleri üzerine korelasyonel bir çalışma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 102-110.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kwon, Y. E. (2018). A study on emotional labor, resilience and psychological well-being of clinical nurses. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society*, 19(2), 339-346.
- Lee, M. S., & Kim, H. S. (2020). The effects of service employee resilience on emotional labor: Double-mediation of person-job fit and work engagement. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7198.
- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American psychologist*, 53(2), 205-220.
- Mavi, Y. (2016). *Duygusal emek: Etkilediği ve etkilendiği faktörler üzerine bir alan çalışması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Mavi, D. (2020). *Yönetici rolleri, örgüt iklimi ve duygusal emek arasındaki ilişkilere yönelik öğretmen görüşleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Moran, C., & Çoruk, A. (2021). İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlerin duygusal emek davranışları ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 267-284.
- Morris, J. A., & Feldman, D. C. (1996). The dimensions, antecedents, and consequences of emotional labor. *Academy of Management Review*, 21(4), 986-1010.
- Murphy, L.B. (1987). Further reflections on resilience. In E.J. Anthony & B. Cohler (Eds.), *The invulnerable child* (pp. 84-105). Guilford Press.
- Oğuz, H. (2015, Mayıs 14-17). *Duygusal emek istihdamının sosyolojik özellikleri* (Sözlü bildiri). IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Kütahya, Türkiye.
- Olson, R. E., McKenzie, J., Mills, K. A., Patulny, R., Bellocchi, A., & Caristo, F. (2019). Gendered emotion management and teacher outcomes in secondary school teaching: A review. *Teaching and Teacher Education*, 80(2019), 128-144.
- Onay, M. (2011). Çalışanın sahip olduğu duygusal zekasının ve duygusal emeğinin, görev performansı ve bağlamsal performans üzerindeki etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 11(4), 587-600.

- Önal, G. (2019). *Öğretmenlerin duygusal emek düzeyleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Öz, F., & Yılmaz Bahadır, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özbağır, T. (2019). *Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılığın duygusal zekâyla, pozitif öğretmen özellikleriyle ve demografik değişkenlerle ilişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Özdemir, M., & Koçak, S. (2018). Predicting teacher emotional labour based on multi-frame leadership orientations: A case from Turkey. *Irish Educational Studies*, 37(1), 69-87.
- Öztürk, E. (2020). *Duygu yönetim becerileri ile duygusal emek davranışlarının okulun duygusal iklimi üzerindeki etkileri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi.
- Polatkan, N. N. (2016). *Ortaokul öğretmenlerinin duygusal emek davranışları ile iş doyumları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi.
- Selçuklu, A. E. (2013). *Örgütsel bağlılığın bir yordayıcısı olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık: okul öncesi öğretmenleri üzerine bir çalışma*. (Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 489-502.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194-200.
- Sönmezer, B. (2015). *Öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Sü Eröz, S. (2014). Otel işletmelerinde örgüt iklimi ve duygusal emek ilişkisi: Trakya bölgesinde bir araştırma. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(7), 198-223.
- Taha, S. M., Zoromba, M. A., & Wahba, N. M. I. (2020). Relationship between psychological resilience and emotional labor with mental health among sample of egyptian mental health nurses. *Egyptian Journal of Health Care*, 11(1), 1085-1094.
- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(2), 320-333.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). Güncel Türkçe Sözlük Güncel Türkçe Sözlük. [Erişim: 22.10.2024, <https://sozluk.gov.tr/>] Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>, (22.10.2024)
- Tombak, Y. (2017). *Öğretmenlerin öğretimsel liderlik rolleri ile duygusal emek gösterimleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Tuti, G. (2021). *Karizmatik liderlik, lidere güven ve duygusal emeğe yönelik öğretmen görüşleri: Trabzon ili örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Uçar, T. (2014). *Özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve mesleki sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Üniversitesi.

- Usta, E. Y. (2018). *Hayatın anlam algısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkinin analizi istanbul ili, üsküdar ilçesi, resmi liselerde görev yapan öğretmenler örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi.
- Usta, I., & Akova, O. (2015). Örgütlerde duygusal emek. D. Küçükaltan, Ş. A. Tükeltürk & G. Ç. Gürkan (Ed.), *Örgütsel Davranışta Güncel Konular* (s. 33-53). Detay Yayıncılık.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Yavuz, A. (2020). Duygusal emek ve örgütsel sessizlik arasındaki ilişki üzerine ampirik bir çalışma. *Pearson Journal*, 5(8), 144-152.
- Yılmaz, M. (2019). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Yılmaz, K., Altinkurt, Y., Güner, M., & Şen, B. (2015). The relationship between teachers' emotional labor and burnout level. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15(59), 75-90.
- Yin, H., Lee, J. C. K., Zhang, Z., & Jin, Y. (2017). Exploring the relationship among teachers' emotional intelligence, emotional labor strategies and teaching satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 63, 47-58.
- Zhang, L., Sun, D. M., Li, C. B., & Tao, M. F. (2016). Influencing factors for sleep quality among shift-working nurses: A cross-sectional study in China using 3-factor Pittsburgh sleep quality index. *Asian nursing research*, 10(4), 277-282.
- Zheng, Z., Gangaram, P., Xie, H., Chua, S., Ong, S. B. C., & Koh, S. E. (2017). Job satisfaction and resilience in psychiatric nurses: A study at the Institute of Mental Health, Singapore. *International journal of mental health nursing*, 26(6), 612-619.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Öğretmenlik mesleği, yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp aynı zamanda yoğun duygusal etkileşimleri içeren bir süreçtir. Öğretmenlerin, eğitim ortamında hem mesleki rollerini hem de duygusal beklentileri dengeleme sorumluluğu, onların duygusal emek davranışlarını ön plana çıkarmaktadır. Duygusal emek, bireylerin iş ortamında sergilemeleri beklenen duyguları düzenleme ve kontrol etme süreci olarak tanımlanmaktadır. Hochschild (1983), bu kavramı yüzeysel rol yapma ve derinlemesine rol yapma stratejileriyle açıklarken; Ashforth ve Humphrey (1993) doğal duygular kavramını ekleyerek, çalışanın içten gelen duygularla hareket ettiği durumlara dikkat çekmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin, öğrenciler, veliler ve yöneticilerle kurdukları etkileşimlerde farklı düzeylerde duygusal emek harcadıkları söylenebilir. Psikolojik dayanıklılık ise bireyin stresli ve zorlayıcı yaşam olayları karşısında gösterebildiği başa çıkma kapasitesi olarak tanımlanır. Eğitim ortamında bu kapasite, öğretmenin mesleki tükenmişlik yaşamadan görevini sürdürebilmesi açısından oldukça kritiktir. Literatürde, psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin duygusal emek stratejilerini daha dengeli ve sağlıklı biçimde yönettikleri belirtilmektedir (Ju & Oh, 2016).

Amaç

Bu çalışmada, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile duygusal emek davranışları arasındaki ilişki incelenerek, bu iki kavram arasındaki yapısal etkileşimin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin duygusal emek ve psikolojik sağlamlık algıları ne düzeydedir?
2. Öğretmenleri duygusal emek ve psikolojik sağlamlık düzeylerine ilişkin görüşleri; cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim düzeyleri ve branşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Psikolojik sağlamlık duygusal emek davranışlarının yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Araştırma, nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini, 2023–2024 eğitim-öğretim yılında Kırşehir ilinde görev yapan ortaokul ve lise düzeyindeki 2.176 öğretmen oluşturmaktadır. Bu evrenden basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 302 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Duygusal Emek Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır. Duygusal Emek Ölçeği, Diefendorff, Croyle ve Gosserand (2005) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye Basım ve Beğenirbaş (2012) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin bu araştırma kapsamında elde edilen iç tutarlılık katsayıları; yüzeysel rol yapma için $\alpha = .87$, derinlemesine rol yapma için $\alpha = .83$ ve doğal duygular için $\alpha = .79$ 'dur. Psikolojik sağlamlık düzeyi ise Smith vd. (2008) tarafından geliştirilen ve Doğan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ile ölçülmüştür. Bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı araştırma kapsamında $\alpha = .86$ olarak belirlenmiştir. Veriler, Google Form aracılığıyla toplanmış, katılımcılara çalışma hakkında ön bilgi verilmiş ve gönüllülük esasına uygun şekilde onamları alınmıştır. İstatistiksel analizlerde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson korelasyon analizi ve doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular ve yorum

Araştırmada elde edilen bulgular, öğretmenlerin duygusal emek davranışlarında en çok doğal duyguları sergilediklerini, bunu yüzeysel rol yapma ve derinlemesine rol yapma davranışlarının takip ettiğini göstermektedir. Öğretmenlerin genel olarak hem duygusal emek hem de psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; erkek öğretmenlerin yüzeysel rol yapma davranışlarında ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde kadın öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir. Derinlemesine rol yapma ve doğal duygular alt boyutlarında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Mesleki kıdeme göre 6–10 yıl deneyime sahip öğretmenlerin, diğer gruplara kıyasla daha düşük psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları, buna karşılık 16 yıl ve üzeri deneyime sahip öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin en yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim düzeyine göre yapılan değerlendirmelerde, lisans mezunu öğretmenlerin lisansüstü mezunlara kıyasla daha fazla doğal duygular sergilediği ortaya çıkmıştır. Branş değişkeni açısından bakıldığında ise sözel branşlardaki öğretmenlerin, diğer branşlara kıyasla daha fazla derinlemesine rol yaptığı, daha sık doğal duygu sergilediği ve daha yüksek psikolojik dayanıklılık gösterdiği saptanmıştır. Korelasyon analizine göre psikolojik dayanıklılık ile yüzeysel rol yapma arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .65$). Buna karşılık, psikolojik dayanıklılık ile derinlemesine rol yapma ($r = -.47$) ve doğal duygular ($r = -.52$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Regresyon analizleri, psikolojik dayanıklılığın yüzeysel rol yapma davranışının %43'ünü, derinlemesine rol yapmanın %22'sini ve doğal duyguların %28'ini açıkladığını ortaya koymuştur.

Sonuç ve öneriler

Araştırma bulguları, öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal emek stratejileri üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Özellikle psikolojik dayanıklılığı yüksek olan öğretmenlerin, duygularını kontrol etmede daha başarılı oldukları ve bu nedenle yüzeysel rol yapma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Buna karşın, bu bireylerin duygusal sürece daha derinlemesine katılma ve doğal duygularını ifade etme eğilimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, psikolojik sağlamlığın yalnızca dayanıklılık değil, aynı zamanda duyguların yönetimiyle de ilgili bir kapasite olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, öğretmenlerin duygusal emek stratejilerini etkili biçimde kullanabilmeleri ve psikolojik dayanıklılıklarını geliştirebilmeleri için hizmet içi eğitim programlarının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Özellikle 6–10 yıl arasında mesleki deneyime sahip öğretmenlerin desteklenmesi, bu gruptaki psikolojik kırılganlığın önüne geçilmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına yönelik olarak “duygusal emek” ve “psikolojik dayanıklılık” konularında farkındalık sağlayacak içeriklerin yer alması önem arz etmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı illerden daha geniş örneklemlerle çalışılması, öğretmenlerin demografik özelliklerine göre

psikolojik sağlamlık ve duygusal emek düzeylerinin ayrıntılı olarak karşılaştırılması, eğitim politikalarının şekillendirilmesinde yol gösterici olabilir.

EXTENDED ABSTRACT: The teaching profession encompasses not only the transmission of knowledge but also involves intensive emotional interactions. Teachers are tasked with balancing their professional responsibilities and emotional expectations within educational settings, bringing emotional labor to the forefront of their roles. Emotional labor refers to the process by which individuals regulate and manage emotions that are expected to be displayed in professional environments. Hochschild (1983) conceptualized this construct through strategies such as surface acting and deep acting, while Ashforth and Humphrey (1993) introduced the notion of genuine expressions, highlighting instances where individuals act upon authentic emotions. In this context, teachers engage in varying degrees of emotional labor through their interactions with students, parents, and administrators. Psychological resilience is defined as an individual's capacity to cope with stress and challenging life events. Within educational settings, this capacity is critical for teachers to maintain their roles without experiencing professional burnout. Literature indicates that individuals with higher psychological resilience tend to manage emotional labor strategies more effectively and healthily (Ju & Oh, 2016).

Purpose

This study aims to examine the relationship between teachers' psychological resilience levels and their emotional labor behaviors, thereby identifying the structural interaction between these two constructs. Specifically, the study seeks to answer the following research questions:

1. What are the levels of teachers' perceptions of emotional labor and psychological resilience?
2. Do teachers' perceptions of emotional labor and psychological resilience differ significantly based on gender, professional seniority, educational level, and subject area?
3. Does psychological resilience serve as a predictor of emotional labor behaviors?

Method

This research was conducted using a quantitative approach within the framework of a correlational survey model. The study population comprised 2,176 middle and high school teachers employed in Kırşehir during the 2023–2024 academic year. A simple random sampling method was employed to select a sample of 302 teachers. Data collection instruments included the Emotional Labor Scale and the Brief Resilience Scale. The Emotional Labor Scale, developed by Diefendorff, Croyle, and Gosserand (2005) and adapted into Turkish by Basım and Beğenirbaş (2012), demonstrated internal consistency coefficients of $\alpha = .87$ for surface acting, $\alpha = .83$ for deep acting, and $\alpha = .79$ for genuine expressions within this study. Psychological resilience was measured using the Brief Resilience Scale developed by Smith et al. (2008) and adapted into Turkish by Doğan (2015), yielding an internal consistency coefficient of $\alpha = .86$. Data were collected via Google Forms, with participants receiving prior information about the study and providing informed consent in accordance with voluntary participation principles. Statistical analyses included descriptive statistics, t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation analysis, and linear regression analysis.

Findings and Discussion

The findings indicated that teachers predominantly exhibited genuine expressions in their emotional labor behaviors, followed by surface acting and deep acting. Overall, teachers demonstrated high levels of both emotional labor and psychological resilience. Gender-based analysis revealed that male teachers scored significantly higher than female teachers in surface acting behaviors and psychological resilience levels. No significant differences were observed in deep acting and genuine expressions subscales. Regarding professional seniority, teachers with 6–10 years of experience exhibited lower psychological resilience compared to other groups, whereas those with 16 or more years

of experience demonstrated the highest levels of psychological resilience. In terms of educational attainment, teachers holding bachelor's degrees displayed higher levels of genuine expressions compared to those with postgraduate degrees. Subject area analysis indicated that teachers in verbal disciplines engaged more frequently in deep acting and genuine expressions and exhibited higher psychological resilience than their counterparts in other subject areas. Correlation analysis revealed a positive and moderate significant relationship between psychological resilience and surface acting ($r = .65$). Conversely, psychological resilience showed significant negative correlations with deep acting ($r = -.47$) and genuine expressions ($r = -.52$). Regression analyses demonstrated that psychological resilience accounted for 43% of the variance in surface acting behaviors, 22% in deep acting, and 28% in genuine expressions.

Recommendations

The study's findings underscore the pivotal role of teachers' psychological resilience levels in shaping their emotional labor strategies. Notably, teachers with higher psychological resilience were more adept at controlling their emotions, leading to increased tendencies toward surface acting. However, these individuals were less inclined to engage deeply in emotional processes or express genuine emotions. This suggests that psychological resilience encompasses not only endurance but also the capacity for emotional regulation. In light of these findings, it is recommended to expand in-service training programs aimed at enhancing teachers' emotional labor strategies and psychological resilience. Particular attention should be given to supporting teachers with 6–10 years of experience to mitigate psychological vulnerabilities within this group. Furthermore, incorporating content related to emotional labor and psychological resilience into teacher education curricula is essential for raising awareness among prospective teachers. Future research should consider larger and more diverse samples across different regions to facilitate comprehensive comparisons of psychological resilience and emotional labor levels based on teachers' demographic characteristics. Such studies can provide valuable insights for informing educational policies and practices.